

Ровесниця області

Завтра виповнюється 70 років з дня створення рівненської обласної газети «Червоний прапор» (з грудня 1991 року – «Вільне слово»).

знедоленому краї, над яким у вересні 1939 року зійшла зоря нового життя», зайнявши місце численних різнобарвних у сенсі політичної приналежності, але відносно демократичних видань Польської держави.

Непростим був шлях цієї газети. Вона завжди залежала від соціально-економічних умов, але й сама впливала на них. Поглянемо на її історію і зрозуміємо її, адже вона була продуктом свого часу.

10 грудня на своєму першому засіданні бюро Рівненського обкому КП(б)У прийняло постанову про видання обласної партійної газети: «Затвердити видання по Рівненській області таких газет: 1. Обласна партійна газета «Червоний прапор», 25 раз на місяць, формат 92 на

У поліському селі Дібрівськ Заріченського району є гранітний обеліск – пам'ятник підпільній газеті «Червоний прапор». На ньому виکارбувані слова «У лавах безстрашних борців проти німецько-фашистських загарбників у грізні роки Великої Вітчизняної війни завжди була газета «Червоний прапор» – орган Рівненського підпільного обкому КП(б)У та обласного штабу партизанів».

про життя трудящих області. Те, що за два місяці роботи редакція одержала всього 108 листів, 67 з яких було надруковано, було визнано як недостатньо організований зв'язок з «фабриками, заводами, селами». За цей період в газеті друкувались 73 автори, що також вважалося недостатнім. Головному редактору було поставлено завдання систематично висвітлювати підготовку виборчої кампанії у Верховні Ради СРСР та УРСР, зокрема «популяризувати кандидатів», кращі зразки роботи партійних, комсомольських, радянських, профспілкових, торговельних організацій, заводів, фабрик і сіл, розгортання соціалістичного змагання на підприємствах, хід підготовки до посівної кампанії.

Однак не кожна «популяризація кандидатів» була

докторові І.С.Овчаренку було оголошено догану.

З 11 липня 1940 року у зв'язку із введенням в країні семиденного робочого тижня обласна газета почала виходити 6 разів на тиждень.

У серпні 1940 року була проведена реорганізація апарату газети, тоді в ній працювали відділи партійного життя, пропаганди, сільськогосподарський, радянського будівництва. Було організовано 4 кореспондентські пункти: в Рафалівці, Рокитному, Межирічах, Млинові.

Якою ж була сама газета на початку своєї історії? На жаль, історія не залишила нам першого номера газети. В Державному архіві Рівненської області вдалось віднайти тільки третій номер за 23 грудня 1939 року, який був повністю присвячений 60-річчю Сталіна; номери ж газети за 1940 рік є в копіях, відзнятих

визволення з-під влади Польщі і краще життя.

4 грудня 1939 року було створено Рівненську область, почали діяти обласні партійні та радянські виконавчі органи, які провели націоналізацію банків, промисловості, конфіскацію поміщицьких і церковних земель, створили нову адміністративну модель управління.

Реально основні владні функції взяв на себе Рівненський обком Комуністичної партії більшовиків України – ВКП(б)У, хоча формально статус основного виконавчого органу радянської влади в області належав облвиконкому. Саме в такій обстановці була приречена з'явитися на Рівненщині газета, покликана стати «бойовим помічником обласної партійної організації у здійсненні великих соціально-економічних перетворень в коліс

ражем 45000...». А ще через вісім днів вийшов перший номер газети – тоді органу Рівненського обкому і міському партії (на початку 1940 року газета стала ще й органом Рівненського облвиконкому).

Директором обласного видавництва газети «Червоний прапор» на початку його діяльності був П.М.Зозуля, головним редактором – І.С.Овчаренко, завідуючим відділом пропаганди і агітації – М.С.Волянський. В газеті були створені відділи – пропаганди і партійний; промислово-транспортний; радянського будівництва, торгівлі і культури; листів і робітників.

У складній політичній, економічній ситуації, в якій доводилось жити мешканцям краю, не обійшлося без труднощів і в новій газеті. Поруч з дефіцитом хліба, м'яса і

молока в області не вистачало паперу. В січні 1940-го це питання розглядалося на засіданні бюро обкому КП(б)У, внаслідок чого була запроваджена сувора економія газетного паперу та персональна відповідальність редакторів за його витрачанням. Весь наявний на складах Рівного папір був узятий на облік. Газеті не вистачало й обладнання, тому обком партії звертався до ЦК КП(б)У з проханням відпустити для обласної газети потрібне поліграфічне обладнання, «стереотипне устаткування, лінотики, цинкографію та папір». Оскільки запасу паперу в лютому 1940 року було тільки на місяць, вирішили друкувати газету на двох сторінках.

Преса була під постійним контролем обкому. Практично в кінці кожного рішення,

яке приймалося на засіданнях бюро, головному редактору обласної газети «Червоний прапор» давалось завдання «висвітлювати перебіг цієї роботи в пресі». Минуло всього два місяці роботи редакції, а 25 лютого 1940 року на засіданні бюро вже розглядалось питання про роботу «Червоного прапора». Було відмічено, що за час організації з 18 грудня 1939 року «обласна газета провела значну роботу по популяризації постанов партії і уряду, внесла більшовицьке слово правди про досягнення країни Рад, про щасливе радісне, заможне життя трудящих СРСР». Разом з цим, бюро обкому виявило в роботі ряд недоліків, серед яких – недостатня кількість місцевих матеріалів про роботу підприємств, установ, розвиток сільського господарства,

му керівництву. В той час коли цілі номери, сторінки газет присвячувались Сталіну, іншим вищим керівникам партії і уряду, кандидатам у депутати, дивною видається реакція ЦК КП(б)У на біографічний нарис про першого секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.А. Бегму, надрукований в газеті за 1 березня 1940 року. У зв'язку з цим матеріалом, питання «Про газету «Червоний прапор» – орган Рівненського обкому КП(б)У» 15 квітня 1940 року навіть розглядалося на засіданні ЦК КП(б)У. Тут прийняли відповідну постанову, засудивши матеріал про кандидата як «позбавлений всякої принципіальності й більшовицької справедливості, культивуючий підлабузництво і зазнайство, давно засуджене партією», а головному ре-

олютеки СРСР ім. Леніна. Перші примірники газети практично без місцевих фотоілюстрацій. Чимало було передруків із «Правди», часто використовувалися матеріали РАТАУ, ТАРС. Жоден номер не обходився без портретів вождів радянського народу, газета була «правильна», цінна, сталінізована. Цензура ще довгі роки не дозволяла з'являтися цікавим дискусійним, полемічним матеріалам.

Газета того часу є безцінним джерелом історії нашого краю. За відсутності архівних документів, газетні повідомлення про склад обласних і районних виконкомів, організації установ, підприємств, культурних закладів, як-то – українського театру, філармонії, будинку піонерів, метеорологічної станції, спортивних товариств тощо є для нас унікальними знахідками.

Ровесниця області

Початок на с. 2

“Червоний прапор” продовжував жити і діяти в підпіллі. Призупинивши тимчасово свою роботу з початком окупації краю, газета продовжила вихід згодом як орган Рівненського підпільного обкому КП(б)У. Перший номер вийшов 21 квітня 1943 року. Загальний тираж, який підготувала підпільна редакція за час своєї роботи, становив понад 100 тисяч екземплярів. Віддруковані номери розповсюджувались на території декількох областей. Їх читали в партизанських з'єднаннях Бєлги, Ковпака, Федорова, Малікова, Таратути, Бринського, Іванова. Через активістів, зв'язкових, розвідників газета потрапляла і до пінських партизанів, і до населення Волині, південної частини Білорусі. В газеті в основному друкувались повідомлення Радянського інформбюро, які записувались з радіо, потім друкувались

від окупації, газета почала знову виходити в Рівному. За неповний 1944 рік вийшло 162 номери. Тоді разовий тираж становив 15000, за рік було надруковано і розповсюджено 2430000 примірників. У наступні роки виходило по 258 – 259 номерів, 5160000 примірників газети на рік. Найвищі тиражі «Червоний прапор» мав у 80-і роки минулого століття, коли номер випускався разом накладом 98–110 тисяч примірників.

Умови роботи редакції в післявоєнний період були дуже погані, редакція розміщувалась у тісному, малопристосованому приміщенні – в одній кімнаті працювало 2-3 відділи. Для покращення ситуації Рівненський облвиконком в жовтні 1952 року прийняв дуже цікаве рішення – купити для редакції у Висоцькому районі три державні будинки, розібрати їх і перевезти в Рівне, де під будинки міська влада повинна була підібрати і виділити земельну ділянку.

подія в біографії газети. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 27 листопада 1979 року “за плідотворну роботу по комуністичному вихованню трудящих, мобілізацію їх на успішне виконання завдань господарського і культурного будівництва” “Червоний прапор” було нагороджено орденом Дружби народів.

1980-ті – це період, коли часопис “боровся” за “міцну дисципліну”, виконання продовольчої програми, вів рубрики “Партійне життя”, “Ради: повноваження і відповідальність”, “Наші соціальні проблеми”, “АПК: інтенсифікація тваринництва”, “Закон і ми”, “Минуле і сучасне”, “Кореспондент перевіряє лист”, “Економічний огляд”, гумористичну сторінку “Шалантук”, “Недільний вернісаж” тощо.

В газеті завжди вважали, що її авторитет перебуває у прямій залежності від того, скільки листів трудящих вона одержує і як на них

говорення нової назви газети. Більшість читачів і співробітників висловились за те, щоб видання носило назву “Вільне слово”. Під цією назвою газета вперше вийшла 21 грудня 1991 року. Після відновлення виходу в жовтні 1991-го і до 1 серпня 1992-го, тобто майже рік, “Вільне слово” мало статус “громадсько-політичної газети Рівненщини”, тобто газета була абсолютно незалежною. А після 1 серпня 1992-го, коли співзасновником “Вільного слова” стала облдержадміністрація, газета набула нового статусу – “громадсько-політична газета Рівненської обласної державної адміністрації”. Два співзасновники – трудовий колектив і обласна адміністрація – випускали газету “Вільне слово” спільно аж до 16 лютого 2005 року, коли вона знову набула незалежного статусу “громадсько-

ковим партизанських загонів. Газета, листівки зі зведеннями мандрували з хати в хату, із села в село, в міста і містечка, де її зачитували до дір, тому що це було практично єдине джерело інформації про події на фронті. Враховуючи національний склад партизанських загонів, газету і листівки друкували трьома мовами – російською, українською і польською. Важкою була робота редакції в умовах бойового похідного життя, та й редакційних працівників було дуже мало: Марія Почкаєва, складачка, вона ж верстальник, друкар, редактор і коректор, та літературний працівник Митрофан Зубашев, він же виконуючий обов'язки редактора. Потім з групою партизанів прибула з великої землі Віра Євсєєва, яка стала секретарем редакції, а редактором був затверджений І.Бескромний. Ось як він згадує ті часи: "Редакція постійно рухалась з загонами. На маршах було дуже важко, бо редакційний віз був важчий за інші, а шлях майже весь час проходив лісовими стежками і болотами".

З 5 лютого 1944 року, зразу після звільнення обласного центру

залишилася без редагування. Щорічно редакція готувала Рівненському обкому партії довідку про дієвість своїх виступів. На перших шпальтах друкувались статті "Сила преси в дієвості її виступів", "Реагувати на кожний виступ преси" тощо. Так, у 1965 році в газеті було надруковано 120 критичних матеріалів, на 86 редакція отримала відповіді про вжиті заходи. За цей час було дано 79 повідомлень під рубрикою "Слідами виступів Червоного прапора".

Газета завжди була дзеркалом часу, який пережила разом зі своїм читачем. Сьогоднішньому поколінню важко зрозуміти зміст таких тем, як "рух перших п'ятисотенниць у тваринництві, тритисячниць у тваринництві", "масовий похід трудящих під керівництвом комуністів на освоєння поліської цілини", "ініціатива колективу Рівненського льонокомбінату по збільшенню продукції з державним знаком якості", "організація громадських оглядів культури виробництва", але ж це було, і в той час це вважалось новим, народженим "бурхливим сьогоденням" і активно підтриманим масами.

У 1979 році відбулась значна

зроста – з 16 до 24 тисяч листів. Близько 10 тисяч листів друкувались у газеті.

Переломним став для газети 1991-й рік. "Червоний прапор", як практично всі газети Радянського Союзу, надрукував відозву ГКЧП, після якої було фактично ліквідовано усі компартійні органи і їх друковані видання. Сталося це 24 серпня 1991 року. З великим трудом після багатьох ходінь по владних кабінетах і навіть пікетувань сесії обласної ради той кістяк колективу, що залишився після закриття газети, відновив її випуск аж у жовтні. Це відновлення стало можливим завдяки зусиллям журналістів Михайла Горопахи, Валентини Маковської, Бориса Гербольда, Людмили Дендюк, Василя Басараби, Валентини Захарук, Володимира Комаровського, Юрія Щупака. Перший номер відновленого "Червоного прапора" підписав Василь Басараба, а першим демократично обраним редактором став Михайло Горопаха. Тоді ж було обрано і редакційну раду газети. На сторінках відновленого "Червоного прапора" після звернення редакційної ради до читачів відбулось відкрите об-

коли відзначався півстолітній ювілей газети, було підраховано, що вийшло 12057 номерів (а нині вже 144001), у яких "десятки тисяч опублікованих кореспонденцій і статей, нарисів і репортажів, інтерв'ю і листів читачів, рейдів і фотознімків – і за всім цим нелегка праця не одного журналістського покоління, за всім цим муки творчості, безліч з'їжджених і сходжених доріг, зустрічей з людьми хорошими і злими, сотні тисяч відряджень, недоспаних ночей, чергувань, пошуки героя, точного слова, вдалого образу. За цим всім – журналістські знахідки і розчарування, розділені з кимось радість чи горе, посильна допомога у влаштуванні чийогось побуту".

Сьогодні газеті – вже 70, однак ці слова були і будуть суттю професії тих, хто робив газету колись і творить її нині.

Людмила ЛЕОНОВА,
начальник відділу
використання інформації
документів Державного
архіву
Рівненської області;
Людмила МОШНЯГА,
заслужений журналіст
України